

עמותת יכולות – מיסודה של קרן רש"י

גישה נחושה כוללת ומואצת לצמצום פערים והגברת הצלחה לימודית בחסות אקדמית של בית הספר לחינוך אוניברסיטת תל אביב

מדי ספטמבר מתחילים למעלה ממאה אלף תלמידים את לימודיהם בכיתה א', בהתרגשות, מוטיבציה התלהבות ותקווה להצלחה עתידית דרך ההצלחה המיוחלת בבית הספר. אולם, חלקם מתחילים לצבור בביה"ס כישלונות לימודיים יום יומיים ופומביים. את רצף הכישלונות המתמשך, נוטים אלה בטעות לייחס לאי יכולת קוגניטיבית המתחזק עם כל כישלון נוסף ופועל כמעגל קסמים המוביל לייאוש גם את הורי התלמיד ומוריו.

בחסות ובתיכון תלמידים אלה גם כיום, מנותבים לרוב להקבצות ומסלולים נמוכים חסרי אוריינטציה עתידית רלוונטית והמשכית, וגם בשל כך, הפערים הלימודיים בינם לבין השאר מתעצם עד כדי אי יכולת לצמצמם. לפערים הלימודיים הנוצרים יש מס' ביטויים:

- בישראל, בתשע"ב, רק 49.8% מכלל בני ה-17, רכשו תעודת בגרות (62.4% ממסיימי יב').
- הנשירה הסמויה, שלרוב קודמת לגלויה, מקיפה 11% - 19% (תלוי בהגדרה, נתוני 2003) מתלמידי כיתות ו' עד י"א, ונלווים אליה לרוב, תופעות של ניכור כלפי ביה"ס, דחיה חברתית, התנהגות אלימה, הישגים לימודיים נמוכים ועוד.
- לפערים הלימודיים והצלחה בבית ספר, נלווים הבדלי שיוך וחפיפה למוצא, לרקע חברתי-כלכלי ולאזור מגורים (פריפריה – מרכז). לכישלונות עם חלק מהאוכלוסייה וחפיפות אלה השלכות רבות, כגון:
 - אובדן הון אנושי, שהוא אחד ממשאביה העיקריים של חברתנו.
 - פגיעה בסולידריות החברתית ותרומה להיווצרות שסעים חברתיים.
 - עשרות אלפי תלמידים מאבדים את אמונתם ביכולתם להצליח בביה"ס, ביטחונם העצמי נפגע וחלק כאלטרנטיבה פונים לסטייה.
 - בשל ההצלחה הלימודית החופפת רקע סוציו אקונומי, ביה"ס מאבד מסמכותו כמוסד מריטוקראטי.
 - עשרות אלפי תלמידים שאיבדו את אמונתם ביכולתם להצליח בביה"ס, וביטחונם העצמי נפגע.

מצב זה אינו "מכת גורל", וניתן לשנותו. במטרה לצמצם פערים, ולהקנות לצוותי ההוראה כלים ודרכי פעולה לצמצום, הוקמה בתשס"א תכנית "תפנית" ע"י משרד החינוך וקרן רש"י. התכנית מבצעת איגום, ושימוש שונה במשאבים, ומושתתת על ההנחה שכל אחד יכול, על שיטת הלמידה המואצת שפותחה ע"י נסים כהן (סוציולוג חינוכי, כיום מנכ"ל עמותת יכולות) ובה עקרונות כגון: נחישות, חשיבה תוצאתית, יעדים לימודיים מדידים ומאתגרים התחומים בזמן ומוסכמים, שבירת שיגרה, זמן שונה, מעקב אישי ובקרה חיצונית, שיתוף הורים, תהליכים מוטיבציוניים הוליסטיים, ועוד.

כחלק מהתארגנות אסטרטגית כוללת של קרן רש"י, החליטה הנהלת הקרן, לעגן את פעילות התכנית ולהקים עבורה עמותת בת חדשה: **עמותת יכולות - מיסודה של קרן רש"י**. עמותת הבת החדשה נרשמה כחוק ברשם העמותות והחלה פעילותה.

עמותת יכולות - תכניות:

1. תכנית תפנית לבגרות ומניעת נשירה - סטארט

התכנית החלה לפעול בתשס"ה (בוגרים ראשונים בתשס"ז) ומקבלת תלמידים בסיכון, בעלי הישגים הנמוכים ביותר בשכבה ט' בבתי"ס תיכוניים, ומצויים בנשירה סמויה שמרביתם בעלי 7 ציונים שליליים. בתהליך תלת שנתי (י' – יב') מובנה ובלתי שגרתי בהתאם לשיטת הלמידה המואצת של עמותת יכולות – תוכנית תפנית, המבוצע ע"י צוות ביה"ס, (ובהנחיית צוות עמותת יכולות – תכנית תפנית) תלמידים אלה רוכשים תעודת בגרות עד סוף כיתה יב' ונשירתם הצפויה נמנעת. התוכנית מקיפה בתשע"ג כ- 3,000 תלמידים בכ- 30 בתי"ס בפריפריה. תוצאות פעילות התכנית בתשע"ג:

- כ- 71% ממסיימי יב' בתכנית רכשו תעודת בגרות (כ- 64% מהמתחילים ביי').
- כ- 95% מכלל התלמידים שהחלו לימודיהם בתכנית בכיתה י', סיימו לימודיהם בבי"ס תיכון בכיתה יב'.
- כ- 94% מבוגרי התוכנית (בנים) התגייסו לצה"ל לעומת 74.2% מכלל הבנים המחויבים לשירות בטחוני בישראל (תשס"ט/ע"א).
- שיפור מובהק בקרב תלמידי התוכנית בהתנהגות, מיקוד שליטה פנימי, שאיפה להשכלה גבוהה ועוד.

2. בוגרי תכנית סטארט לאקדמיה

כ- 31% מבוגרי המחזור הראשון בתכנית (תשס"ז), לומדים בתשע"ג באקדמיה.
כ- 21% מכלל בוגרי סטארט, לאחר השחרור מצה"ל (או שאינם מלש"ב) החלו ללמוד באקדמיה. במסגרת התכנית הבוגרים מקבלים סיוע ומלגת לימודים ללימודים באקדמיה.

3. תכנית תפנית לבגרות - מקצועות חסם

לתכנית מתקבלים תלמידי יא' – יב' שנכשלו ו/או שעפ"י חוות הדעת של ביה"ס לא יעמדו בהצלחה באחד עד שלושה ממקצועות הבגרות ומקצוע זה/אלה מהווה/ים עבורם חסם לרכישת תעודת בגרות. בתהליך חצי שנתי/שנתי בו מיושמת שיטת הלמידה המואצת של יכולות – תכנית תפנית ע"י צוותי הוראה מבתי"ס תלמידים אלה עומדים בהצלחה בבחינת בגרות במקצועות החסם וזוכים בתעודת בגרות. בתשע"א כ- 91% מכלל 1,225 המשתתפים שהחלו לימודיהם בתכנית, עמדו בהצלחה בבחינת הבגרות במקצוע החסם.

4. תכנית אקדמיה בתיכון

לתכנית מתקבלים תלמידי י' בעלי ההישגים הבינוניים בבתי"ס תיכוניים בפריפריה, ובמסגרתה רוכשים תעודת בגרות איכותית.

5. בוגרי אקדמיה להשכלה גבוהה

במסגרת התכנית בוגרי תכנית אקדמיה קבלים סיוע ומלגת לימודים ללימודים באקדמיה.

תכניות "יכולות" פעלו בתשע"ג בכ- 100 בתי"ס תיכוניים בפריפריה בשעות הלימודים ולאחריון ע"י צוותים בית ספריים שהוכשרו ומלווים פדגוגית ע"י צוות המנחים של עמותת יכולות.